

Tjerk Ruimschotel

Perspectieven voor de stad

Verslag van de lezing op 8 oktober 2013

door Sterre Brummel

Afbeeldingen: www.groningerarchieven.nl, www.volkskrant.nl,
www.maps.google.nl, www.focusgroningen.nl

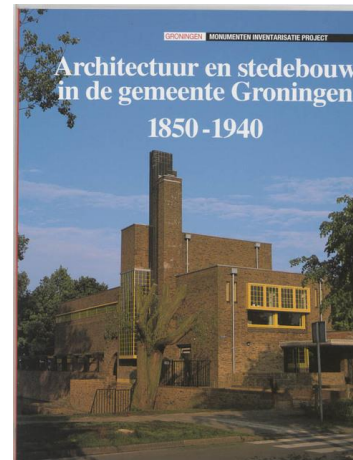
10 -'13

Vanavond spreekt ‘het intellectuele geweten van de VBB’, Tjerk Ruimschotel. Als voorzitter van de BNSP, supervisor stedenbouw van de gemeente Groningen en stedenbouwkundig ontwerper is hij zeer nauw betrokken bij de ruimtelijke ontwikkeling van de stad Groningen. De School van de Architectuur zit dan ook letterlijk vol met verwachting. Tijdens de lezing laat Ruimschotel zien hoe de ruimtelijke perspectieven voor de stad in zijn algemeenheid en Groningen in het bijzonder door de jaren heen zijn veranderd. Wat zijn de toekomstperspectieven voor Groningen en heeft de bestuurlijke bevordering der stedenbouwkunst in Groningen zijn beste tijd gehad?

Een van Ruimschotel's geheime ambities is om een vervolg te schrijven op *Architectuur en Stedebouw in Groningen 1850-1940*. Er bestaat namelijk geen goed bibliografisch overzicht van de naoorlogse stedenbouw in Groningen. Het fictieve vervolg, *1940-2030*, is volgens Ruimschotel “een goed boek om de relatie te begrijpen tussen de samenleving en plek waar het gebeurt, de plannen en projecten, de mislukkingen en de architectonische en stedenbouwkundige consequenties daarvan.” [1]

Als kind van de tijd waarin stedenbouw een stuwende kracht was van de

ruimtelijke omgeving, zag en werkte Ruimschotel als student met de idyllische organisatie van de stad. “Als stedenbouwkundige planner brachten we orde in de chaos.” Toen de opzet van de woonwijk Meerwijck te Leiden tijdens de aanleg drie in plaats van vier clusters kreeg, stortte de basis van deze overzichtelijke ruimtelijke orde voor zijn ogen ineen.

[1]

Een ander fenomeen dat in zijn prille carrière zijn interesse wekte, was de relatie tussen de individuele creativiteit en de collectieve mogelijkheden om deze creativiteit te uiten binnen de maatschappelijke context. “Het is belangrijk dat de gemeenteambtenaren in staat zijn het project zo te sturen dat je als architect dat kan doen wat je het liefste wilt.” Ruimschotel denkt

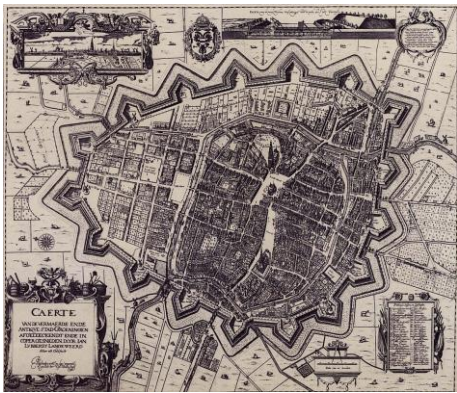
bovendien dat architectuur en stedenbouw bovenal goed moeten functioneren. Het wordt steeds minder belangrijk dat het mooi gevonden wordt.

Samen met Niek Verdonk is Tjerk Ruimschotel al enkele decennia verantwoordelijk voor het reilen en zeilen van de gemeentelijke stedenbouw. De ambities van de stad en de particuliere markt nemen zij zo goed mogelijk mee in de gemeentelijke plandocumenten. De heren hebben beiden hun eigen verantwoordelijkheden, maar “omdat je je nooit moet houden aan zelfgemaakte afspraken, zitten we vaak in elkaar zones.”

In de afgelopen decennia heeft er binnen de Dienst Gemeentewerken een verschuiving plaatsgevonden van ambtelijke naar particuliere werkzaamheden. Dit ziet Ruimschotel terug in het gebouw van RO/EZ aan het Zuiderdiep in de stad Groningen. De linkerkant van het gebouw is ontworpen door een ambtenaar van Gemeentewerken; de nieuwere rechterkant van het gebouw is door een particulier architect ontworpen.

“We proberen nog steeds om de stad zo goed mogelijk te laten functioneren in een groter geheel.”

Geschiedenis is, hoe kan het ook anders, één van Ruimschotels grootste hobby's. Gedurende zijn uiteenzetting haalt hij talloze voorbeelden aan. Zo kijkt hij graag naar de kaart van Haubois, waarop heel duidelijk het verschil tussen collectieve aanleg en individuele bebouwing zichtbaar is. De invulling van de stadsomwalling heeft decennia gekost en het stuk lag lange tijd braak. Hierdoor was er echter ruimte voor particuliere initiatieven, zoals de kruidentuin waaruit later de Hortus is ontstaan. [2]

[2]

Naast het begrijpen hoe de stad zich in de loop der tijd heeft ontwikkeld, is het ook belangrijk om te begrijpen hoe mensen handelden. Tijdens planprocessen kijkt Ruimschotel dan ook altijd naar de bestaande stad en de eeuwenlange relatie tussen de stad en de regio; de Stad en Ommeland. Om de nadruk op de bestaande stad in stand te houden, moet goed gekeken worden

naar welke structuren het behouden waard zijn en welke nieuwe programmatische en ruimtelijke waardes de bestaande structuren kunnen vervangen. "Het leuke van de stad is dat we in een periode zijn dat we terugkijkend kunnen constateren dat we een eeuw gehad hebben waarin we heel veel dingen konden doen en experimenteren. Als je de kaart leest als weerslag van een historische ontwikkeling dan zie je steeds dat we reageren op datgene wat al gebeurd is of nog niet eens gerealiseerd is, maar wel gepland is. We proberen nog steeds om de stad zo goed mogelijk te laten functioneren in een groter geheel."

Concluderend stelt Ruimschotel enkele toekomstperspectieven voor: In eerste instantie gaat het meer dan ooit over de Stad en Ommeland als geheel. Deze relatie is al eeuwen ontzettend belangrijk. "Vanuit de Gemeente Groningen gaat het er vooral om de verscheidene gradaties van stedelijkheid te organiseren." Ten tweede wordt het spannend in de Stad de komende tijd, want bestuurlijk gaat er veel veranderen. Nieuwe partijen zullen inspraak in de planvorming krijgen. "Ik denk dat er de komende jaren veel nieuwe instituties komen die particuliere en collectieve initiatieven bijeen brengen." Als derde punt noemt Ruimschotel het managen van de verwachtingen. Wanneer voldoet iets aan de verwachtingen en welke

verwachtingen zijn dit? Ruimtelijke kwaliteit is hierin een sleutelbegrip. "Het is belangrijk om te formuleren wat we met gebieden als de binnenstad en Westpoort willen. Dit moeten een soort toetsstenen worden om te kijken of het ons lukt de nieuwe tijd in te gaan."

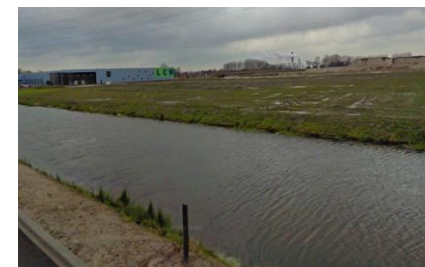

[3]

Als beste nieuwe perspectief voor de stad noemt Ruimschotel de discussie over welke stromingen en bewegingen in de stad aanwezig zijn: de stofwisseling van de stad. Welke ruimtelijke producten levert dat op? "Het nieuwe kijken naar de stad heeft er mee te maken dat je in plaats van de morfologie kijkt naar wat de stad produceert." Een stad heeft verschillende lagen en zit complex in elkaar. We moeten volgens Ruimschotel de stad dan ook als een levend organisme beschouwen. "Het doel is om als gemeente aan de goede knoppen te draaien om bepaalde zaken te veranderen. Creëer dus draagvlak als je met de stad wilt werken en accepteer dat veel projecten mislukken." [3]

Toen 15 jaar geleden de plannen voor Westpoort werden bedacht, werd er nog niet gesproken over de stofwisseling van de stad. Ruimschotel is van mening dat het kapitaalsvernietiging zou zijn geweest om de aanleg niet uit te voeren. Alleen: "Westpoort is van ons samenlevingsgeld gefinancierd. Het is verkaveld en aangelegd. Op termijn is het verhaal van de Hortus hier toepasbaar. Het wordt wat op de lange termijn, of niet." [4]

Door de crisis en aanstaande veranderingen zullen toekomstige projecten dus op een andere manier benaderd worden. Uit Ruimschotels inspirerende lezing valt op te maken dat de huidige vorm van de bestuurlijke bevordering der stedenbouwkunst waarschijnlijk zijn beste tijd heeft gehad.

[4]